

JANUÁR 29. V. sz. 1854.

EGY UTAZÓ NAPLÓJÁBÓL *).

K. LAURATÓL.

I.

Gőzösiünk a baltitenger tükörsima színét hasitá. Égtem a várakozástól az oroszok fővárosát láthatni. A nap ragyogó sugarakban tündöklött, a tenger felségesen szép, utunk elragadó, pompás volt. Időnk gyorsan röpi. Némelyek írással, mások olvasással, s ismét mások zenével, vagy whist-tel töltötték idejüket. Ebédünk meglehetősen vigan mult el, jóllehet a konyha igen igen rossz volt. Mi engem illet, az izetlen lakomáról lemondék.

A gőzös főnökei jeles számítók. Gondoskodásuk oda is kiterjed, hogy az étkek akkor szolgáltatassanak fel, midőn a tengerkör legerősb. A szenvedő utasok az étkek csupa látásától undorodnak; asztal mellé ülve, savanyú képet vágnak egymás szemébe, mi szörnyű idegrázkodásba megy át. Az asztal lassankint megtisztul vendégeitől, a nyomorú étkek érintlen maradnak, s ez mind nyereség a hajó főnökeire nézve.

Kronstadtba érünk. Ezen erősített vár úgy szólván a tenger közepébe van építve a Nevatorkolatnál. Körötte mint ugyanannyi szigetek, várdák fekszenek.

*) A tisztelt úrhölgy küldeményeit köszönettel fogadjuk.

Szerk.

Soha nem láttam valami ünnepélyesbet, mint ezen hadi allée-kat a vizen a minden oroszok uralkodójának székhelye felé. A lángész bélyegét hordják magukon.

Elhagyván gőzsömet, K... gróf sziveségéből elég szerencsésen kisiklottam az orosz vámszedők körmei közül, s új hajóra ülve Nevába vitorláztam. Milly csodalátvány tűnt szemeim elé! Az ezer meg ezer paloták, csarnokok s oszlopsorok diszította északi Europa Párisát látám előttem elterjedni a fényűzés minden nagyszerűségével, a hatalom varázsai s a művészetek bájaival. Elámulva kérdeztem enmagamtól: valjon e várost csupán királyok s hercegek lakják? mert hiába keresék házakat, nem láték egyebet palotáknál.

A szt. pétervári kalauz szerint van olyan ház is, mellyben négyezer lélek tartózkodik. Megmértem egy utcát s szélességét 150 lábnyinak találtam, a járdákat 21-nak. Több mint 300 droski (bérkocsi) futkos a város minden részeiben.

A röpkedő galambok serge felhőket képez. A tornyokat, házfödeleket galambok által látod ellepve. Fejednél, lábaidnál mindenütt röpködnek e szelid állatkák, aegypti sáskáknak vélnéd, de mellyek nagy balszerencse elfordítása végett kiméltetnek és tiszteltetnek. E tisztelet a szentlélek emlékére van, ki galamb képében szállott alá. Oroszthonban galambot lelőni szentségtörés.

Sz. Pétervára Néván érkeve elragadó. A nagy folyam, mellynek kikötői emlékekkel rakvák meg, egészen a város középpontjához vezet. Itt nem láthatni egyebet érczhomlokzatok, rézfedelek- s aranyozott kúpoknál, mind óriási nagyságban. Minden épület városnegyed s minden városnegyed városkiterjedésű, s a város egy egész királyság. Az utcák köztér szélességük, a közterek a párisi Champ-de-Mars terjedelműek, Komoly szóltan arczokat hordozó alacsony könnyű droskik egész serge futkos minden irányban itt kőkoczkázaton, amott faburkolaton s odább kavicsos kövezeten. A droskikba gyönyörű apró telivér arab lovak fogvák, mellyek nekieresztett gyeplűvel nyilsebességgel futnak. Az izvosik (kocsisok) állszakálaik, kaftánaik, lefolyó öveik- és sipkáikkal brahmanok-, fakirok- és bonzokhoz hasonlítanak. A számtalan fényűzési négyes fogatok francia vagy ó-görög mód szerint gőzkocsi gyorsasággal futkosnak összevissza s az elgázoltatás veszélye nélkül.

Az emlékek közt, mellyek partraléptemkor fölötte megleptek, első helyen említendő az Izsák egyház. Tudtomra ez a jelenkor legbámulandóbb épülete. Négy egyenlő homlokzatát oszlopsorok ékesítik. Ezen finlandi vörös gránitoszlopszaton egy más gömbölyű emlék nyugszik, mellyről 42 láb magas 24 monolith márvány-oszlopok emelkednek, s mind egyetlen darabból készítve. A réz-rotonda köralakban 24 bronz szárnyas alakot tart, mellyek az egyház

geniuszaiként tűnnek fel. Az emléket aranyozott rézkúp végzi be, magassága 400 láb, s csucsáról görög kereszt csillog le. A sötétes színü, de tükörsima márvány nagy falzatok ünnepélyes és döböntő bélyegüek. Az egész emlék hasonlít egy geniusz álmához márvány- és aranyból valósítva, alja sirbolt, homlokzata apothéosis. Az egyház lépcsőji fin márványból készítvék. 40 millió rubel van már elkölve ezen csodaműre, s belékesítése még nem igényel kevesebbet 20 millionál. Sz. Izsák csucsáról a kilátás dícső a balti tengerre s erősségeire, Kronstadtra és Pétervár minden részei felé.

Izsák terén áll az 1782-ben állított Nagy Péternek bronz lovag-emlék-szobra. A remekmű Falconnet készítménye. Nagy Péter borostyánnal koszoruzott homlokkal egy roppant nagyságú kigyót tipor el; talaján ezen egyszerű, de ékesen szóló felirat áll: „I. Péternek II. Katalin.“ A talaj roppant liachta sziklából van, 3 millió font súlyyal.

(Folytatjuk.)

EGY SÍR A KOMÁROMI TEMETŐBEN.

VECSEY SÁNDORTÓL.

V.

A Vágduna szakadásnál,
Az én vérem sirja ott áll, —
Ki könyezik, ki sir rajta,
Édes apja, édes anyja.

Mért nem vagyok én is ottan,
Hogy egy kissé vigasztaljam;
— Bár nem tudom ha ott volnék,
Egy sirral nem vón-e több még? —

VI.

A Sajónak, a Sajónak
Kanyargó szép vize mellett,
Az én szívem fájdalommal,
Bubánattal de megtellett.

Ez a viz, ha megárad is,
Meg elapad hamarjába, —
— Nem ilyen a szív, ez mindig
Mindig többet szí magába.

VII.

Mintha látnám nyoszolyáján
Kiterítve,
Kezeivel mintha most is
Engem hina, engem intne. . . .

Mért nem vagyok, nem lehetek
Én most ottan,
— Megölelném úgy szegényt, hogy
Fölkelve a koporsóban. . . .

VIII.

Este van, s én úgy elnézem,
Mennyi csillag van az égen; —
Minek az ott a setétben,
Hisz csak csillog, nem ég szépen?

S mint a gyertya a szobában,
Az a hold is ott magában . . .
S benne az a feketeség,
Csak pilácsol, de az sem ég.

Talán odafenn is laknak,
Miként itten, ott is hálnak,
S midőn az ég besötétül,
Tán mindig temetni készül?

A holdnak ott az a foltja,
Olly különös, olyan furesa, —
Tán ott az a Szent-Mihályló,
— És az a sok csillag tán mind
Csak koporsószegnek való?!
(Vége köv.)

khó b
löje,
lami a
pathet
egysz
fákban
culesn
szélma
egy ha
rapdál
I
ideig m
vari id
csak té
ugy ze
kapott
nagy e
nem lá
kerül a
O
láb, a n
kegyetl
ban az
papiros

A BALKÁNI HARCZ.

(HISTORIAI REGÉNY.)

JÓKAI MÓRTÓL

(Folytatás.)

Gaskho bey.

A villám a futó embert sújtja.

A balsors egy mérges eb, melly azután szalad, a ki előle fut.

Ali basa albán darabantjai Sztambulba érve, tudakozódni kezdének Gaskho bey felől.

Egy jámbor férfit volt az, hivatalára nézve a szeraili idzoglánok felügyelője, különben igen kegyes és békességes müzümán; kedőlyére nézve valami a phlegmaticus és melancholicus között, úgy hogy a tenyerére tett sympatheticus lemez alig emelte fel a két végső részét, míg Tepelenti Ali tenyerén egyszerre összekunkorodott az s előre hátra szaladgált. Hasonló babonás tréfákban gyakran gyönyörködtek azon időkben a müzümánok.

Alakjára nézve Gaskho bey tökéletes mintaképe lehetett a farnezi Herculesnek, vállalai csaknem aránytalanok voltak többi természetéhez; félkezével a szélmalom vitorláját meg birta állítani, a szultán trónörököse születésnapján egy hatfontos ágyut vállára vett, s ott sütteté el és kemény piasztereket harapdált ketté, mikor jó kedve volt.

Hogy e rettentő erejét valaha emberek vesztére használta volna, azt ez ideig nem állíthatjuk, sőt a legtürelmesebb embernek ismeré mindenki; az udvari idzoglánok, kiket vívni tanított, viadal közben, csupa kötekedésből, mintha csak tévedésből történnék, olyanokat huztak rá a tompa kardokkal, hogy szintugy zengett, és azért Gaskho bey mindig megdorgálta őket szépen, de nem a kapott ütlegért, hanem az ügyetlen vágásért. Soha is ő háboruban nem járt, s nagy emberi dolgot véltek elkövetni, a kik őt oda nem ereszték, miután előre nem látható veszedelem lehetett volna az, a mit ő mivele, ha komoly harcra kerül a sor.

Odahaza a legjámborabb családapa volt. Gyakran találták őt négykézláb, a mint kis négy éves fia Szidali hátán lovagolt, s apjával mindenféle kegyetlenségeket elkövetett. Nem is csinált egész nap egyebet, mint a szerailban az idzoglánokat tanitgatta dzsirídhajigálásra, s odahaza a fiának csinált papiros madarakat, sárkányt eregetett és vak-vak-varjút játszott vele. A mi

ideje e két foglalkozásból fennmaradt, azt pedig arra fordítá, hogy a Gökk-sü (édes vizek) melletti nyári palotája ablakán kikönyökölve nézegetett a világba, hosszú száru pipáját a földig eresztve, s ha azután végezve e foglalkozást, valaki azt kérdezte volna tőle, hogy mit látott? bizonyára azt felelte volna rá: hogy semmit sem.

Pedig estenden a Gööksü ligeteiben a legélénkebb zajgás van; a nyaraló basák, bégek háremei kijönnek a platánok alá s hintáznak és tánczolnak és énekelnek, a vándor persa karómászók ott mutogatják szemfényvesztéseiket s a nagyságos janicsárok ide járnak ki egymással verekedni, minden pénteken dél után egész rivalis odák csoportoznak ide, mint kölcsönös egyezési csatatérre, s gyakran két három halottat hagynak a mulatási mezőn.

Gaskhó bey mindezekről kevés tudomást látszik magának venni; csibukja lenn van a földön, minden szippanásnál nagy kékszurke füstgomoly tódul ki annak crateréből, e füstgomoly annyiféle alakot vált, míg az ablakig felér s Gaskhó bey olly elmélyedve tudja nézni ezeket a változó füstalakokat, mintha könyvet akarna írni a pipafüst philosophiájáról, s e közben arra sem ügyel, hogy háza előtt már harmadszor megy keresztül két albán fegyveres, magas, felül szélesedő süvegeikkel s fekete gyapjas gubákban, kik mindannyiszor nagyon látszanak rá nézni, néha közel lépnek hozzá, s ha szemközt jövőt vesznek észre, mintha megijedtek volna, szedik magukat és odább állnak.

Csak néha árul el ravasz figyelmet Gaskhó bey arcza, mintha valakire ügyelne, a ki háta mögött van. A kis Szidali az, ki azzal mulatja magát, hogy a mint Gaskhó bey az ablakon kikönyökölve az ottománon térdel, apjának feléfordított meztelen talpaira tompa nyilakkal lövöldöz. Az eltévedt nyil gyakran a bég fején koppanik meg, s Gaskho illyenkor ravaszul mosolyog fiacskája bosszúságára.

Be is alkonyodott már, a népség tisztulni kezd a platánok alól. A két albán darabont ismét jön Gaskhó bey felé, ki most épen olly füstfelleget fútt ki csibukjából, hogy sem eget, sem földet nem lát tőle.

De a két albán bérencz jól látja őt, s két felől az ablakhoz állva kihúzzák pisztolyaikat s egyik jobbról, másik balról célba veszik mind a ketten három lépésnyi távoból Gaskhó bey halántékait.

De a kis Szidali hamarább lött s most az egyszer a nyil úgy találta el apja talpát, hogy az ijedtében s a csiklandás miatt egyszerre hátra kapta fejét s azon pillanatban két lövés dördült el s egyik golyó jobbra, másik balra furódott az ablak szemöldökfájába.

Gaskhó mozdulata olly véletlenül történt, hogy a két albán bérgyilkos, kik azt hitték, hogy golyóik a bey agyában fognak egymással találkozni, midőn azt sértetlenül látták, az ijedtségtől mereven álltak ott, mintha a földhöz

volnának szegezve. Mire pedig eszökbe jutott volna a futás, már akkor Gaskhó bey kívül volt az ablakon, egy szökéssel előttük termett, megragadá egyszerre mind a kettőt rettentő ökleivel, s mintha csak kitömött alakokkal játszanék, mind a kettőt térdei alá gyürte, s a nélkül hogy egy szót vesztegetne rájuk, saját szíjaikkal összekötözé őket, úgy hogy mire Szidali sikoltozásira cselédsége összefutott, mind a két bérgyilkos félholtan hevert a földön, mert a hol Gaskhó bey megfogdosta őket, ott mindenféle csontnak kelle törni.

Innen egyenesen a Kapu-Kiajához vitték őket. Maga Gaskhó bey is elmentt Sokáig nem birt magához térni, csak azt kiáltozta az egész uton: „hatalatlan, hallatlan!”

— Hatalatlan eset ez uram. Szólt a Kapu-Kiajához érve. Hogy egy békességes müzümánt, midőn pipázik és gyermekével mulatozik, orozva főbe akarjanak löni. Hatalatlan ez! Hiszen ha valaki megakar ölni, hát legalább mondja meg előbb, hogy megmosdhassam, imádkozhassam és gyermekemet eltávolíthassam. De épen a midőn csibukomat szívám; ez hallatlan eset.

Úgy látszik, leginkább roszul esett neki az, hogy csibukozás közben akarták megölni.

A Kapu-Kiája azonban még e mellett azt a sérelmes pontot is találta ez esetben, hogy valyon mi joga van minden bolond embernek a másikat megölni akár imádkozás előtt, akár imádkozás után? s e végett kérdőre voná a bérenczeket, hogy ki fogadta őket fel Gaskho bey meggyilkolására?

Azok az első bambusz ütésekre rávallottak Tepelentire, elmondva tisztán annak megbizását.

A Kapu-Kiája előtt hihetlennék látszott e vallomás: miért haragudnék Tepelenti Gaskho beyre; ki saját maga állítá, hogy Alit nem ismeri más különben mint hiréből, s őt, mint vitéz embert mindig nagyra becsülte és soha szóval sem sérté meg.

A két bérencz azonban vallomása hitelére még azt is kivallá, hogy kívülök még harmincznyolcz fegyverese van itten Alinak, kik mind ugyanazon megbizással jöttek Sztambulba.

Rögtön csauszokat küldének ki az egész városba, elfogatni a leirt albánokat. Őt, vagy hat elbujhatott, vagy megszökött közülök, a többit összefogták.

Mindannyinak vallomása teljesen összehangzó volt. Minden körülményt, az ígért összeget, a mondott szavakat olly egyformán adták elő, hogy semmi kétség sem maradhatott, miszerint Tepelenti volt az, a ki őket kiküldte Gaskho bey meggyilkolására.

Az eset nagy zajt csinált minden körökben. Alit épen olly jól ismerék mint Gaskho beyt, a janinai hős hatalmáról és kincseiről, ez erejéről és sze-

lidségéről volt hirhedett, amazt irigység, gyűlölet, ezt szájalom, részvét ismerteté.

A Khodzagiánok, a palota urak, Ali nagyságának régóta irigyci, a diván tanács elé hozták az ügyet s nagy viták folytak a felett, valyon minő eljárást kell a hatalmas gyilkosbéréelő ellen követni? S a kupolyterem vezéreinek véleménye sokáig meg volt oszolva, ha valyon menten megragadják-e Alit szakállánál fogva, vagy pedig rávegyék Gaskho beyt, hogy elégelje meg, ha azoknak az arnót gyilkosoknak fejei az igazságtétel sátora elé fognak gördítettetni, Alinak pedig majd tudtára adják kéz alatt, hogy ha van még esze, ne vesztesse sem az aranyat, sem a löport illy csendes ártatlan emberekre, mint Gaskho bey, a ki neki soha sem vétett és ezután sem fog vétetni.

Ezt akarták az okosabbak, és ez okosabbak közt volt maga a szultán is.

— Ali nekem éles kardom — monda Mahmud, — ha kardom valakit véletlenül és akaratom ellen megsértett, ketté törjem-e azt azért?

Azonban a basa ellenei titokban felbőszíték Gaskho beyt, hogy egyenesen Alin követeljen elégtételt. A jámbor óriás hetek óta saját nevét hallva emlegetni, megvadult, mint az üzőtt bika, elhitte, hogy ő nevezetes ember, hogy ő van egyedül hivatta Epirus zsarnokának szarvait letörni, s annyira el volt merülve híressége álmaiba, hogy midőn leczkét kelle adni a szerailbeli ifjaknak a vívásból, szórakozottságból úgy elverte őket, mintha mind Ali basa katonái volnának.

A békeszerető vezérek ígértek neki házat, kertet, szép lovakat, rabnőket; mind nem kellett az neki, ő Tepelenti fejét követelte, s égre kiáltozott, hogy olly soká huzzák halasztják ezt a dolgot.

Mahmud szultán pedig bölcs férfi volt. Nem kellett neki a csillagjósokat, a máguszokat, a szeleucziai üregeket megkérdeznie a jövődől, hogy lássa, ismerje azon zivatarokat, miknek előveressége izenetül állt az égen.

— Nem ismeritek Alit és nem ismertek engem: monda azoknak, kik ítéletet sürgettek nála Ali ellen. Ha én azt mondom: Alinak veszni kell, elfog veszni ő, és ha e paloták reám szakadnak is, és az ország fele meghal is miatta: ha pedig Ali azt mondja: „nem!” bizonyára nem fog ő meghajolni és inkább felfordítja az egész országot, hogy nem marad egy kő a másikon, mintsem megadja magát. Azért nem tudjátok, hogy mit kívántok, a kik engemet és Alit harezban akartok látni egymással.

Az izgatók ezzel nem elégedtek be, hanem kiosztának néhány erszény pénzt a janicsárok között s ráuszíták őket a Kapu-Kiaja palotájára, hogy követeljék Tepelenti fejét.

A Kiaja jókor észrehevé a zajt s ideje maradt a szerailba menekülhetni,

mellyet hirtelen eltorlaszoztak a jancsár urak elől, megmutogatván nekik az ágyúk torkait, mellyek a kapuk fölé ki voltak szegezve.

Illyenkor a jancsárok nem találván czélszerűnek az ágyúk torkának menni, akként tölték boszújokat, hogy felgyújták a várost s leégettek egy egész városnegyedet, s kifosztogatván az égő házakat, ezt teljes elégtételnek találták.

Másnap azonban, midőn a szultán, elcsendesülvén a megszokott zendülés, kíséretével együtt kilovagolt a leégett városnegyedet megszemlélendő, a szerailtéren álló szökőkút előtt egy lefátyolozott női alak veté magát lova lábai elé s a kalifák kalifája lovának zablyáját megragadta merész kézzel.

A szultán visszarántá lovát, hogy rá ne gázoljon a nőre s gondolván, hogy az tán egyike a tegnapi leégetteknek, parancsolá a vele volt teszkeredzsinek, hogy adjon kezébe egy erszény pénzt és bocsássa őt a proféta nevében.

— Nem pénzt uram! hanem vért! vért! — kiálta a nő s hangja csengetésről lelete gyanítani, hogy a nő még fiatal.

A szultán csodálkozva kérdezé az asszony nevét.

— Én Eminah vagyok, a Delvinoi basa leánya, Tepelenti Ali felesége.

— És ki az, a kinek vért kívánod? — kérdé a szultán megütődve azon, hogy e hatalmas férfi kegyenczejét lova lábai előtt a porban heverni látja.

— Az ő fejére kérek halált! — szólt szilárd hangon a nő, Ali Tepelenti fejére, kinek gychennavárából föld alatt folyó vizeken keresztül szöktem el, hogy őt előttem bevádoljam, és ha te nem ítélsz fölötte, megyek Istenhez és bevádolom őt ott.

A szultán elszörnyedt.

Rettentő eset az, hogy egy asszony elvádolja saját férjét, a ki őt kedvezéseivel halmozta el, és nagy gonosztevőnek kell lenni annak, kit az Isten legszelidebb madarai, a galambok megtámadnak.

Inte a vele volt Kizlár agának, hogy vegye felügyelése alá a nőt s vigye a szerailba a Kadun-Kietchudához. Maga pedig azonnal visszatért palotája kapujából, s a divántanácsot egybehivatá.

A szultán elborzadt, a nő vádjait hallva, ki miután a görög leánynyal szerencsésen kiszökött Ali basa várából, néhány nap alatt a szulióták által Ali minden kegyetlenségeit megtudá, s egyuttal azt is tudtul adá, miszerint Delvinóban most halt meg egy gazdag örmény asszony, kinek Gaskho bey ifju kori ábrándja volt, s az minden vagyonát, melly Albaniában van, a beynek hagyományozta. Erről még maga sem tudott semmit.

Mi természetesebb, mint hogy mindenki rögtön megtaláltnak hívé a kulcsot, melly felnyitja a gyilkolási merénylet rejtélyét. Ali meg akarta öletni Gaskho beyt, hogy albaniai birtokát elfoglalhassa.

Férfi a veszélyek között.

Janina basája harmincz napig egymás után nem hallott egyebet rosz híreknel, s mialatt kétszer megtelt a hold, kétszer fogyott el az ő hatalma.

Az első Hiób hírnök volt a Sztambulból megmenekült arnót lovas, kit Edrenéig üldöztek a szultán tatárjai, s ki hirül hozá, hogy a Gaskho bey elleni merénylet nem sikerült, s az elfogott bérgyilkosok kivallák megbizójuk nevét.

— Ime saját kardommal vágtam meg magamat — kiálta fel Ali — a seleucziai jóshang igazat mondott. Valóban igazat mondott.

És még több is beteljesült abból.

Nehány nap mulva hallá hírét, hogy Eminah a szultán elé veté magát, s ítéletet kért férje fejére.

— Valóban előre tudtam ezt, — sohajta Tepelenti, — a jós megmonda mindent. Hanem azért mégis a szerail kapujában fogok állani ezüst állványon.

Más nap rá jött a hir, hogy Gaskho bey neveztetett ki janinai basává.

— Ugy cselekesznek, mintha meghaltam volna, — susogá az ősz, olly keserü érzettel, mintha még egy ifju élet küszöbén állana. — Eltemetnek, mielőtt meghaltam volna, megosztoznak örökségemen, mielőtt rájuk hagytam volna. Pedig a szerail kapujában fogok egykor állani ezüst állványon.

És azonnal kiküldé esauszait Tepelenti a tartományában levő városokra, az előljárókhoz, felszólítva mind azokat, hogy a kinek fia van, fiát, a kinek testvére van, testvérét küldje fel haladéktalanul.

Azután parancsot adott ki, hogy minden nélkülözhető igás barmot hajtssanak fel a hegyek közé, a tengerekről minden bárkát gyűjtsenek a durazzói kikötőbe. A janinai várkonyt ágyuk és bombák rémletes soraival rakatta meg, s akkor megizené a hadkerületeknek, hogy seregeiket küldjék Janina alá.

Legalább nem jött neki váratlanul, a mi reá következék.

Legalább ideje volt elébb kitüzni a veres zászlót, mint a rémizenetet vevé Sztambulból, hogy a nagyur által kimondatott fejére a halál.

Ah, Tepelenti Ali nem olyan könnyen adja oda azt az ősz szakállt! A vadászok jól látszanak tudni, hogy minő oroszlánra indultak ki? Egy nagyuri fermán a számüzött Pehliván Baba basát nevezte ki Lepantó urának, Szolimán basa lett Trikala kormányzója, s a hozzá tartozó hét hegyszoros őre, Durazzó helytartójává Mohammed bey tüzetett ki, kinek atyját Tepelenti ölette meg. Tehát előkeresték legerősebb, legkeserűbb ellenségeit. Ah ez nagyszerü vadászat fog lenni.

Ali összehivatá fiait, kik közül Vely volt Lepantó ura, Szolimán Trikaléé és Muhtár Durazzó basája; megmutatá nekik a térképen, hol fekszenek tar-

tományaik
háromnak
nak ugy,

A k
csak Vely

is. Nem t

halálon t

várat elle

világon é

tem őt, h

lálod hall

kardodra,

E s

A n

gondolko

elhagyná

saját feg

nyon.

Töb

szulioa g

Vit

ő érte-e,

Elf

ölt testvé

ber, hog

És most

Az

cori hegy

leány vez

utolsót a

jét, tudt

tára levá

Ez

hagyta e

nagyúr s

akasztva

az egész

tományaik, s ha azokat elvesztették, mi marad számukra fenn. Azzal miudháromnak saját maga köté oldalára kardjaikat, s rájuk bizta, hogy harcoljanak úgy, mint férfiak.

A két ifjabb tüzzel esküvék, hogy diadallal fogják viselni fegyvereiket; csak Vely bey hallgatott szomorúan.

— Te nem vagy-e az én fiam? kérdé tőle a vén hadastyán.

— Allah akarta, hogy az legyek; — felelt Vely — harcolni fogok én is. Nem te érted, nem is magamért; nem is az életért, nem is azért, a mi a halálon túl van; hanem azért, mert Lepantóban kiseded gyermekem van, és a várat ellenség ostromolja. Ez a kis gyermek mindaz, a mi engem még ezen a világon érdekel; harcolok úgy, mint a hogy egy apa harcol fiáért. Kimentem őt, ha lehet. Dicsőséggel, romlásoddal nem törődöm. Ha azt a hirt találod hallani, hogy elleneid Lepantót bevették és fiamat megölték, akkor azon kardodra, mellyet reám bízál, ne számíts többé.

E szókkal elfordult apjától Vely s halk léptekkel eltávozott.

A mint illy csendesen látta maga előtt haladni Tepelenti, azon kezdte gondolkozni, hogy ne vonja-e ki övében lévő pisztolyát s ne löjje-e le mielőtt elhagyná Janinát? Hiszen előre tudott már mindent. Saját neje, saját fiai, saját fegyvere! hanem azért mégis a szerail előtt fog ő állni ezüst állványon.

Több, mint húszezer főre menő hadserege állt fegyverben, albánok és szulióta görögök.

Vitéz hadsereg, midőn harcolni kell. De valyon kiért fog harcolni? ő érte-e, vagy a szultánért?

Elfogják-e feledni neki azok a bajnokok, kik őt ostromolva látják, megölt testvéreiket, elrabolt aráikat, leégett falvaikat? Nem tudja-e minden ember, hogy Tepelenti Ali kincseket gyűjtött teljes életében, jó tetteket soha. És most ezen kincsek lesznek veszedelmére.

Az idők meghozták a választ. Még messze voltak ellenségei, midőn Bracori hegyei közt, hol Alinak egy unokaöccse, Zaid, fegyvereket gyűjtött, egy leány vezetése alatt felkeltek a szulióták s leölték Ali embereit az utolsóig. Az utolsót azért hagyák meg, hogy legyen a ki elvigye Alinak Zaid levágott fejét, tudtul adva neki, hogy ezt azon leány küldi, a kinek mátkáját szemelátára levágatta, és küldeni fog még többet is.

Ez jeladás volt Ali görög hadainak. Ott Janina alatt szemei láttára hagyta el Zunga kapitány az alban tábort s midőn Trikalában megjelent a nagyúr serege, s Gaskhó bey hirnöke a két tábor közé lovagolt, nyakába akasztva viselvén a fermánt, s fegyverre szólítá a jobbágyokat a basa ellen; az egész tábor átment Gaskhó beyhez. Egyedül, kíséret nélkül futott el Szo-

limán, Ali legkisebbik fia, a nélkül, hogy apjától nyert kardját megpróbálhatta volna, s útjában elfogatott.

De még hátra volt a másik kettő. Muhtár bey hatalmas hajóhaddal állt a Durazzói kikötőben, s Vely bey haragszik bár atyjára, de vitéz bajnok, s neki fia van Lepantóban, és azt megkell szabaditnia.

Nem csak fia, még más is van ott. Ama kegyetlen gyilkolás napján, mellyen Ali basa fiai háremhölgyeit a tóba fojtatta, egy megmenekült a sok közül és az Xelianthe volt. A hölgy is szerette Velyt, s tudtára adá, hogy él, Vely bey elszállitá őt Lepantóba s ott tartá kis fiával együtt, hogy apjától távol legyen.

Sietve közelgett a bey Lepantóhoz, éjszaka érkezett a város alá s már messziről láthatá, hogy vára, mellyben kedvesei vannak rejtve, lángok között áll. Ha későn talált jönni!

A böszült tigris vad dühével veté magát az ostromló Pehlivánra, s az éjféli harcban elverte őt Lepantó falai alól; az albanok dühödten küzdöttek vezérük mellett. Mit használt? Megmenték a várat, de lángok között álla az már; Vely bey fájdalomában orditva rohant be a kapun, alig ismerve rá a helyre, a mellyet nem rég hagyott el.

Kereste azt a pavillont, mellybe gyermekét és nejét rejté. Az fából volt egészen, réztetővel; valami olvadt sötétvörös érczömeg csillogott az üszöghalom közepett. Vely orditva rohant oda, s katonáival félrevonatva az égett gerendákat és üszköket, egymás mellett két feketére égett csontvázat talált, a korallkarperecekről, miket a tűz nem birt megemészteni, megismeré, hogy azok neje és fia voltak *).

Egy szót sem szólt többet senkihez. Kardját hüvelyébe dugá s még azon éjjel fegyvertelenül átlovagolt a megvert Pehliván Baba basa táborába s átadá magát elleneinek.

Serege felbomolva futott vissza ezután Janinába, hirül vivén apjának, hogy Vely bey, győzelem után, önkényt adta meg magát a szultánnak.

Mindenki elpártolt tőle, városai megnyiták kapuikat az ellenség előtt, legjobb barátai elárulák, két fia elpártolt már; még hátra van a harmadik. Muhtár bey legderekkabb közöttük; ő legmerészebb, és legjobban szerette apját.

Két nap mulva jön a hir, hogy Muhtár bey az egész hajóhaddal megadta magát Durazzó előtt a Kapudán basának.

— Megmondá a jós előre. — Felelt rá Tepelenti nyugodtan. Így végeztetett az égben; de azért utoljára mégis ott fogok a szerail kapujában állani ezüst állványon.

(Folytatjuk.)

*) Augsb. Allg. Zeitung 1820.

P A R I S I N A.

LORD BYRONTÓL.

FORDITOTTA SZÁSZ KÁROLY.

(Vége.)

19.

Elvérze Hugo. És ez óra oltá
 A palotában soha szó se volt
 Szegény Parisináról, és neve
 (Mintha soha sem is létezett volna)
 Minden ajakról számüzött leve,
 Mint félelmes vagy becestelen beszéd.
 Azónak ajkairól sem leheté
 Hallani neje vagy fia nevét.
 Sirjokra követ, emléket se tettek
 A föld is szenteletlen volt felettek.
 Legalább a fiu felett;
 Mert a nő sorsa, hogy mi lett,
 Örök titok takarta, olyan mélyen,
 Mint egy koporsót a sírbolt ürében.
 Hogy valyon a bűnbánót, néma zárda
 Halálig fátyolába zárta,
 Hol azt könyben, s bőjtölve várta;
 Vagy méregtől, vagy törtől elveszett
 A szerelemért, mellyben vétkezett:
 Vagy a percz kinjától leverve
 A szive megszakadt egyszerre;
 Midőn a csapás, mit Hugo fejére
 Tett a bakó, az ő szivét is érte
 S a jóltevő ájulás szánalomból
 Fel sem is költé a szörnyű álomból:
 Titok volt, s örök titok maradand,
 De bármi volt is sorsa itt alant:
 Mint kinban vette kezdetét
 Kinban is végzé életét.

20.

És talált Azo ujra nőt,
 Oldalán fiak sarja nőtt;
 De egyik sem olly vitéz, olly derék,
 Mint az, ki sirba van temetve rég.
 S ha volna is olly kedves, olly vitéz,
 Hideg szemével ő rájok se néz,
 Egyet sohajt, ez az egész!

De soha köny nem jó szemébe ,
 Nem vonul el mosolyra képe.
 És nincs egyéb szép széles homlokán
 A bútól vésett mély redők csupán
 S barázdák miket a fekete gond
 Mélyen beégető ekéje vont.
 Hol sebhelyet a kedély harcza , vagy
 A tépett szív kinos küzdelme hagy.
 Nincs neki sem öröm se bánat,
 Egyéb a földön nem marad vele,
 Kinos napja , álmatlan éjjele.
 S mellynek mindegy : dies vagy gyalázat :
 Egy szív , melly magát tépte , de
 A bánatnak nem engede ,
 Bár midőn kívül föl nem olvad,
 Benn annál inkább érzi a fájdalmat ;
 Mint bár mi vastag fenn a jég ,
 Soha nem fagy a vizfenék ,
 Él a folyam a jéglepel alatt ,
 S megfagyni nem bir, csak szalad, szalad.
 És feltörik zárát szívének
 A természettől plántált érzemények,
 Miket kitépni nem lehet
 Bár elfojtjuk a könyeket
 S a szivre visszaüzzük , a midőn
 Küzdő forrásuk szemeinkre jön ;
 De ez a köny nem vész el , visszatér
 Mig ujra titkos forrásához ér
 S a szívnek mélyén, ott alatt,
 Örökre tisztán megmarad
 S bár nem jelen a szembe meg ,
 Nem fagyhat el , mindig meleg ,
 Sőt annál becsesebb , minél
 Titkoltabb rejtekhelyen él.
 Érzelve ugyan megmaradt
 Siratni a halottakat ,
 De nincs hatalma hogy betöltse
 Az űrt , melly tátong körülötte ;
 Reménye sincs hogy a siron túl
 Menten a földi fájdalomtól ,
 Összeköthesse velök életét
 Mert jogosnak hívé ítéletét,
 S hogy ők megérdemelték sorsukat....
 Igy folyt le Azo élte kin alatt.

Ha szenvedett a fának ága —
 Még gonddal fel lehet üdíteni azt,
 Erőben érhet több tavaszt,
 S buján kihajt lombja s virága.
 De ha villám vad haraggal,
 A törzsök szívéig nyargal,
 Enyészet leng a fa felett,
 S soha se hajt több levelet.

REGÉNYES VÁZLATOK.

MŰVÉSZEK ÉS IRÓK ÉLETÉBŐL.

(Vége.)

Az asszony azonnal szolgálóját kiáltá, ki kácsáit eteté; s a második perczben már tűz pattogott a kályhában, és még néhány perczcel utóbb a legizletdúsabb sült pecsenyeillat önti be a nagy és füstös szobát. — Szegény süket! gondolám magamban, mily boldog lenne, ha e kellemes illatot élvezné! minthogy a legnagyobb szellemektől még illy csekély gyönyöreket is megtagad rendszeren a mostoha végzet!

Mig ekép eszméltem, a bornyupecsenye elkészült, s esinosan kitalálva, a legkegydúsabb mosolylyal hozá a háziasszony előmbé.

— S ugyan miért nem akará — kérdém neki bátorodva — annak a szegény Beethovennek e bornyupecsenyét rögtön elkészíteni?

— Uram! — szól az asszony komoly hangulatot öltve — azon ember egy vesztegető gourmand, ki mindennap hust szeretne enni; alig bír néhány fillért keresni és azonnal nálam terem vele. Lám uram! én sajnálom őt, nem akarom pénzétől megfosztani a szegény párát, s aztán köztünk maradt szó legyen, meg is ígértem gazdasszonyának, hogy nem adok neki semmit.

Szegény Beethoven! szegény nagy művész! nemes lélek! lángész! s egy gazdasszony és csaplárosnő zsarnokságának kitéve! — gondolám egy mély sóhajjal magamban, s kis szünet után folytattam:

— Asszonyom! minő bort szokott inni Beethoven?

— Mit tudom én? olyan emberek mint ő, minden az ördögöt megisznak! csak hogy bor legyen, kevésbé válogatásak ők aztán; — azt gondolom mégis hogy ha rheimsi óboromból egy palaczkot körme közé kaphat, akkor békét hágy a másnak.

— Adjon hát kedves szép asszonyom, két palaczkot a legjobb és legrégebb rheimsi borából; mert valóban oda, hová én azokat szántam, a jó borok legjobbika sem elég jó.

E szavak után a jámbor csaplárosnő — a padlózatán egy kis ajtócskát felnyitva, leszállt a pinczébe. Néhány perczcel utóbb visszatért két setét palaczkkal, mellyek jól lepecsételve valának, s azokat gondosan papirba gyöngyölve szolt:

— Kívánja uraságod, hogy talán küldjek valakit e palaczkokkal?

— Köszönöm szép asszonykám! de majd magam viszek el mindent.

És kifizetve a megrendelteket, a két palaczkot két kabátzsebembe dugám, a

p ecsenyés tálat kezeimbe vevém és kiindultam az utczára, s olly beldog, olly büszke voltam, mintha a poroszrend nagy szalagja diszítné mellemet.

— Nem — szóltam az utczán haladva magamban — nem fogom másnak engedni e szerencsét, hogy Beethoven szogálja; s nem fogom szégyelni e szolgálai szerepet, melly becsületesre és tisztességre válik! Nem, nem! nem halasztom el ezen alkalmat, hogy asztalkendővel karomon, tállal kezemben asztalához közeledhessem, s ekkép szólithassam meg: uram! zenészet és dallam hatalmas királya! felhoztam az étet, ha parancsolja felséged, szolgálók!

Rendesen igen rossz táj és helyismerettel bírok; de akkor Beethovenre gondolva annyira lelkesült, és minden gyengéimen annyira tulemelkedett valék, hogy mintha lángbetűkkel lett volna e név az ajtóra írva, olly bizonyosan eltaláltam azt; egy alacsony és szűk ablaku házacskája volt ez, még nappal is a nagy házaktól környezve csak alig vétethetik észre; szerény, illedelmes és szegény volt e házacskája külsője, melly jellegnek házaknál úgy, mint a nőknél csak ritkán láthatók Bécsben.

Első emeleten lakott, s ez az egyetlen fényűzés volt mit megengede magának. Ajtaja nagy fejú szegekkel volt beverve, melly saját szerü ellentétet képezett, a rossz és használhatlan závárokkal, mi miatt ajtója minden szilárdsága mellett is mindig csukatlan volt, úgy hogy csak lábával kellett hogy meglökje az ember, s azonnal benyílt. Beléptem.

A külszobában nem volt egyéb mint egy asztal durva terítéssel, egy czinege, melly vigan ugrált kalitkájában, s kopott pamlagon egy nagy macska, melly folytonos nyávogásai daczára is inkább unatkozni, mint éhezni látszott. Ez tehát Beethovennek asztala, czinegéje és macskája, gondolám magamban, s befedett tálat az asztalra helyezém, s melléje a két sötét palaczkot. Ezután megsimogatám a macskát, melly farkát fordította felém, a czinegét idvezlém, melly vigan folytatá dallamát, a nélkül, hogy csak egy parányival is több figyelemre méltatna, mint gazdája a kereskedésben.

És végre megjelent a gazdasszony. Belépténél alig látszott észre venni — s így általában csak annyi meglepetést, és udvariasságot tanusított, mint a macska és czinege. Kis szünet után azonban egész közönnyel így szólt:

— Ön ma nem fogja őt láthatni — szobájában van s annyira kedvetlen, hogy ebédre sem fog kijönni.

E szavak után kissé meglöke az ajtót, s én mind a mellett beléptem Beethovenhez.

Ablaka előtt ült — s egy gyönyörű viola szemléletén merengett, mellyet sajátkezüleg ültetett és ápolt, és épen ama kis zöld hernyóktól tisztítgatá, mellyek szirmain ezrenként rágódtak.

Már említém hogy Beethoven süket volt, nem hallá, s nem is vevé tehát észre hogy közeledem, asztalán írószereket pillanték meg, egy szelteske papírra e sorokat írák:

„Borju pecsenyét és rhenusi bort hoztam, ha tetszik lássunk hozzá.“

A beirt papírral elébe álltam és átnyujtám neki.

Kedves violájának letisztogatását végzé előbb, s csak utóbb tekinté át az átvett papírszeletet, arca kiderült, ajkai mosolyra vonultak egyszerre és szólt:

— Isten hozta önt! ön francia nemde? oh igen igen, ön francia, azt könnyű felismerni. Isten hozta mondom, s jerünk ebédeljünk hát együtt!

Ezután az ajtóhoz ment és kikiáltott:

— Mártha! terítéket ez úrnak!

És újból hozzám fordulva folytatá:

— Isten áldja önt, hogy eljött, oly szomorú és oly levert valék; engem csak a falusi élet tudna még boldoggá tenni, de a város megöl, megfulok itt e zajgó tömkelegben; mindenféle zsidajt és hangzavart hallok, s nem hallhatom ez örökös lármában enmagam. Nemde hogy nyomorú egy élet ez barátom?

Részvétem és bámulatom látva, — óh barátom — folytatá könyekre fakadva — illy hullámzó, illy zajos világban, és mégis egyedül lenni! egyedül a szó teljes értelmében! mert senki nem jön, nem szól, nem hallgat; senkit sem érdekel, hogy mi lett a szegény vén Beethovenből! Ugy hogy magam sem tudom már többé hogy ki és mi vagyok! — Egykor a világ művésze valék; a leghatalmasb orchestrumot kormányzám, melly valaha a ligetet betölté zajával; éjjel és nappal tárva állottak füleim ama bájos dallamoknak, mellyeknek én voltam szerzője, orchestruma, éneklője, bírálója, királya és Istene egyszersmind. Mennyi gyönyörű hangokat, mennyi lyrai elragadtatást, minő titokteljes és szent szavallatokat, minő hatalmas zenét, melly a földről az egekig szállott, nem hallottam én akkor? mellyeknek mind mind meg volt bájos viszhangja lelkemben; szellemem felfogott akkor minden csekély hangot, szállott légyen az az égből avagy a földről, egyiránt. — A madarak dallama, a vihar süvöltése, a folyam zugása, az éji szelek sohaja, a jegenyék suhogása, a vererek családi örömei, a méhek szorgalmas zsidaja, siró sustorgása a házi tűzhelynek, mind meg annyi dallamok valának lelkemnek, s szívem be birta valamennyit fogadni. Zaj, öröm, ábránd, szerelem, költészet és elragadtatás tevék akkor életemet. — Hja, de egy szép reggelen minden elveszett. Bucsút vett az ábránd, dallam, szerelem, és költészet; elszáltak a szent eol hangok, mellyeket angyalok nemzetek, el a hatalmas orchestrum, melly eget és földet rázkódtatott meg, elszállott nyudalmam és elszállott mindenem. Én többet veszték mint Milton, ő csak szemei világát veszté el; de költészetét végig megtartá, én elvesztém világom, egy nyomoru száműzött lettem, a zenészet országából. — Mint nyomorultak nyomorultja, jutottam siromnak széléhez, halotti zsolozsmám dalolva! De ön azt mondá ugy tetszik hogy két palaczk rhénusit, és bornyupecsenyét hozott?!

E perczben lépett be a gazdasszony, és jelenté hogy az étel az asztalon.

Udvariasan fogá meg kezemet, ajtóig vezetett, hol elől bocsáta a kis, a szerény ebédlőbe. Az asztalon csak két teríték volt; a gazdasszony, e napon, hihetőleg kivételképen, szolgálatunkra szentelé magát.

Ebéd alatt Beethoven különösen derült, élcezes és szellemdús vala, annyira hogy előbbi panaszát és nyomorát csak nem egészen feledém.

Beethoven egy volt azon sajtászerű öregek közül, kik egész életök folyamát egyetlen eszmének szentelék. És az illy nemű embereknek egyetlen nagy eszme elég is egy egész életre; ez egészen betölti lelkeiket, ez minden örömök, ez minden bánatok, ez testi multjokat, ez jelenjeket, ez nő és halad előre velők a jövőbe, velők erősödik, velők gyengül, s midőn már elgyengült, és kimerült egészen, akkor az emberiség meghalt.

A rhénusi felvillanyozá az öreg Beethowent. Ebédet végezve, gyorsan hagyá el az asztalt, és szobájába távozott. — Én követtem.

— Meg akarom önnek mutatni, szól nekí hevülve, hogy a vén Beethoven

nem épen oly siket, mint minőnek hiszik. Az emberek csak nem akarnak tőlem halani többé, de én uram, én jól hallom magamat. — Legyen bár ítélő birám.

Zongorájához ült.

A zongora egy valódi remek zeneműszer volt Broadwoodtól, a híres londoni zongora készítőtől. Cramer, Kalkbreuner, Clementi, Ries, s más több angol művészek küldik ezt, tehát méltánylásuk zálogául, a zenészeti Homérnek, az ősz Beethovennek ajándokba. És Beethoven, az elhanyagolt, félreismeret, s mikép ő hívé, az elfeledett Beethoven a legmelegebb kegyelettel csüngött, e nagy művészek ezen emlék ajándokán.

Zongorájához ült tehát, s szerzeményei közül egy dallamot elkezdte játszani. De igazságos ég! a zongora nem volt felhangolva, oly csalfa hangokat adott, mintha a vén maeska is közbe nyávogott volna néha! — És Beethoven háborítatlan csapkodá a billentyüket tovább, hévvel és elragadtatással játszott, úgy játszott valójában, mint ki tökéletes siket. — Soha gyászosb dallam és rikócsolóbb zene nem érinté füleim. — Ő pedig boldog volt, boldog, mert el volt ragadtatva, és boldog, mert talált valakire ki zenéjét hallgassa. Szemeim lesütni, füleim akarám néha bedugni, néha futni akarék; de meggondolám újból, hogy miért zavarjam meg a szerencsétlen öregnek ez egyetlen örömeit, s ezen istentudja milly hosszú idő folyamán felmerült egyetlen jó napját. Hallgattam és figyeltem.

De elvégre, kínom megszűnt, és megszűnt az ő élvezete, az ő gyönyöre is; kimerülten de boldogan hagyá el a zongorát.

— Nemde, szólt, hévvel fordulva felém, hogy még érek valamit? hogy az ősz Beethovennek még ifjai tűz és meleg vér dagasztja ereit? Nemde hogy ez valódi zene volt? Oh milly boldog valék e néhány percz alatt? Híjába mondják: s z e g é n y Beethoven! nyomorult Beethoven!! JE szegény Beethoven még most is első zeneművésze a nagy Németországoknak!! Nemde uram? nemde igazam van?

E szavak után átölelt, hévvel szorított keblére, s egy könyecsepp mint drága gyöngy, maradott emlékül mellemen.

Derék és nemes Beethoven!!

Kis szünet után folytató.

— Valami emléket kell hogy adjak önnek! — Ön honába távozik! — és, és — oh igen ön, meg kell hogy emlékezzen néha az ősz Beethovenre!!

Ezután az ablakhoz sietett, merengve verdesé azt vastag ujjával, mikép a zeneműkereskedésben látám, s alig néhány percz multával, a szerzemény már leírva is volt, s mellyet még ma is különös kegyelettel bírok, mint a nagy művész emlékéit.

Fájdalommal hagyám el a jeles öreget, kit illy nyomorban sinlődni engedni, valójában szegény Európának.

Távozásomkor kikísért, s ajtójából utánám kiáltá:

— Isten önnel! szerencsés utat! emlékezzék reám! és szeressen! — Isten önnel! Köszönöm a borjupecsenyét és a jó rhenusit!!

A Z U T O L S Ó K Ö.

(TÖRTÉNETI NOVELLA.)

SZATHMÁRY KÁROLYTÓL.

(Vége.)

III.

Ez ifjusági álmok közé szomorú valót dobott a sors.

Ismeretes a történet könyvekből ama kolozsvári nevezetes nap, midőn Báthori Zsigmond fejedelem azon főnemeseket, kik a törökkel indítandó harezba beléegyezni nem akartak s köztök testvérét Boldizsárt is lefejeztetni rendelé.

E határozat a befogatást megelőző éjen a kolostori apátság gyönyörű kertjében hozatott, mellynek maradványai ma is látszanak az egykori nagyszerű templom sanctuariumából épített kis kápolnától lefelé a lankás hegy oldalban, le egészen a Szamos partjáig.

Sokszor jártam e helyen s képzeletem megnépesíti az est hosszúra nyujtott fárnékait e háromszáz éves alakokkal, kik a néma fenyvek, suttogó nyárfák árnyában irtózatossággal beszélnek.

Indítványozóknak főként Józsika Istvánt és Bocskayt tartja a hír és historia.

Másnap, midőn az urak fejedelmöket egyházba kísérendők az előtermekben egybegyűlve volnának s a fejedelem a menetelt mindinkább halasztaná: végre egy levelet küld ki, mintha annak tartalmát közleni akarná s ez alatt belépvén a fejedelmi testőrség pár tisztje, azok egyike hosszú névjegyzéket veszen elő s olvasni kezdi Báthori Boldizsárt, Kovachoczyt a Cancellárt, a három Kendit s több másokat köztük Bornemissza Jánost is.

Az urak megrémülve érték meg, hogy e percz olta mint foglyok vannak letartóztatva; a meglepetés még általánosb lesz midőn egymástól elszakittatva, ketten: Báthory Bold és Kovachoczy Szamosujvárra, Kendi Ferencz és Bornemissza János Gyaluba vitettek.

A Kolozsvárt maradtaknak csakhamar tudokra adatik, hogy halálra vannak ítélve s az elfogottak egynehányai kivételével a kolozsvári piacon lefejeztettek, köztök a hatalmas Kendi Sándor is.

Szamos-Ujvárt szinte megszállotta a halál angyala, e szerint még csak Gyalu volt hátra.

Bornemissza e várnak egy másik szöglettornyában volt bezárva, s borusan nézett ki a még borusabb időbe. Lelkének nem vala többé szabad röpte; elfásultan és eltökélten állt ott: esküjét bármi áron teljesíteni.

Egyszerre belép hozzá Ovári egy kopasz ember, kivel mint várnagygyal ismerkedett meg, s tudára adja, hogy Kendi Ferenczet már megfojtotta, azért készüljön ő is a halálra.

Igaz tehát a mit hinni félttem, remélni nem mertem? S kegyelmed nem irtózik e vétkeket rajtam ártatlanon végrehajtani? . .

Óvári lassu szagatott hangon mondá:

— A kegyelmed számára igaz nincs törvényszék sem ügyvéd, de többek közbenjárására van egy harmadik: — a kegyelem. Vonja vissza kegyelmed az országgyűlésén mondott szavait; írja alá a töröktől végképen elszakadást illető oklevelet, s szabad mint madár.

— Mondá gunyosan a tanácsur — tudom, ismerem már a kegyelmet is; mit osztogattok; soh'se erőltesse magát Józsika István uram, bizony talán azt hiszi, majd nagy hálálkozással lennék iránta.

— Így hát csak együtt lesz bajunk, és az nem tart sokáig... egy félórát adok kegyelmednek az imádkozásra, akkor utána jövök... de minthogy Kendi Ferencz már az egyik urifogoly szobámat küzdés közben úgy össze vérezte, hogy a padlatról letisztítani nem tudom — kigyelmedet jobbnak találom egy arra kész fülkébe a várpinceszében befalaztatni...

— Legyen — mondá a tanácsur emberfeletti lélekerővel — adassék meg a porkolábnak is, mi a porkolábé; én készen vagyok arra is.

A porkoláb főcsóválva hagyta el a toronyszobát.

E pillanat óta nem tartozott a földhöz Bornemissza.

Elgondolta azt a tömérdek veszélyt, mellyet a had országára hozna; látnoki képzelődése elébe rajzoló a városok omladozó romjait; az elporlott iskolák, könyvtárak falát; az ország miveltségének és anyagi jóllétének elrabolt kincseit; maga előtt látta szerencsétlen családja végpusztulását. Lelke erőt meritett azon eszméből: hogy ő legalább megmoshatja kezeit; s nem tekintethetik ez iszonyu vész okául.

Egy ideig ablaka elé állott és imádkozott; később mint lelke, úgy hangja is emelkedett, s midőn hóhérai beléptek, karjait megragadták, erős férfias hangon éneklé a Dávid negyvenkettődik zsoltárát:

„Miképen kívánkozik a szarvas a folyóvizekre, akképen kívánkozik az én lelkem te hozzád, o Isten!“

„Szomjuhozik az én lelkem az Istenhez, az élő erős Istenhez ezt mondani: Valyon mikor mehetek el, hogy bemutassam magamat az Isten előtt?“

Igy énekelve haladt át a termeken, folyosókon; kísérői félelemmel vegyült tisztelettel nézték éghez emelt arczát; hallgaták lelkesedéstől rezgő énekét.

Végre egy setét boltba értek, hol Óvári, egy pap, egy idegen s a kömives várt reájok. A pap látta, hogy nincs reá szükség; a kömives meggyőződött, hogy reá leendő szükség, azért előszedte szerszámain.

Bornemissza oda állott, hova állították. Szóltak beszéltek hozzá; különösen az idegen fejedelmi küldött biztatásokkal ostromlá: nem használt semmi. Ha felelt is, szavai nem a tárgyra vonatkoztak.

— Láthatja kegyelmed — mondá Óvári az idegennek — ezen nem fog semmi.

— Családja által kell őt próbára tenni — az meg fogja ingatni... Parancsolja be őket kegyelmed.

Percz mulva megnyitá a pinceajtó s a küszöbön megjelent a Bornemissza család.

Sajátságos jelenet várt reájok.

A setét pince egyetlen lámpától világítva. Egészen üres volt, s a bejárással szemben egy embernagyságu homoru mélyedés, előtte a kömives guggolt szerszámai és a köcsomó mellett, melly halomra rakva állott e nyilat előtt.

Balra Óvári és az ismeretlen, s közepen a bámulva álló pappal szemben Bornemissza vala, mint élő szobor, a boltozatra irányzott szemekkel. Ajkain a szent zsoltosmák utolsó szavai, arca egészen átszellemült, vértelen vala, s athléta termete mint óriásé magasult föl a többiek fölött.

Neje, gyermekei hozzá rohantak, átfogták nyakát térdeit s kérték zokogva könnyörögtek, hogy mentse meg magát az ő számokra.

Bornemissza kebléből egy sohaj birkozott föl.

— Atyám! — kiáltá — muljék el ha lehet e pohár én tőlem! — Aztán újra összeszedte lelki erejét s mondá:

— Ti inkább elnézhetitek az én haláloamat, mint én mindnyájatokét; ti tehettek érettem, de én egykor mit sem tehetnék értetek.

E szavak sem az atyának, sem a férjnek szavai nem voltak többé; egy lélek bucsuztatója volt ez, melly a földet már elhagyá.

— A seregeknek ura velünk vagyon és mi oltalmunk a Jákob istene . . . meg esküdtem, s ha eskümet meg nem tartanám, ki lenne az én Istenem? . . .

De neje gyermekei nem hallgattak ezekre, csak ott kértek, siránkoztak lábainál.

— Láthatja kegyelmed — szóló Óvári a fejedelmi küldöthöz fordulva — mindent elkövettünk, mit ő nagysága parancsolt, de itt nem segít semmi!

— Fájdalom! — felelt a küldött — magam is e véleményben vagyok.

Óvári hát intett s a fogoly a fülkébe állíttaték; nejét gyermekeit erővel kellett elszakítani tőle.

— Kőműves! láss munkához — kiálta szárazon Óvári s a fülkéhez közeledtek, melly előtt Bornemissza nejét, gyermekeit utolszor megcsókolá.

Nem írom le, de nem is tudnám leírni a kétségbeesés azon hangjait, mellyeket a család ez irtózatos temetés alatt sirt el.

Óvári el akarta őket hurczoltatni, de a jószívü, fejedelmi küldöt azt hitte, hogy a félelem és családja sirása által ez erős lelket végre megfogja törni.

Meg is tört volna az, ha e valóban örületbe átmenő magasztaltságban a szívnek már legkisebb része lett volna.

A fal mindinkább magasult; az atya emelkedettsége viszont a jól ismert biblia sorokban tört ki; a család ordítása mind kétségbeesettebb lón; az idegen nem tartóztathatá magát a könyektől s mindegyre kiáltá az áldozat nevét, de az senkinek sem felelt többé.

Már el volt fedve a szilárd kebel; egy másik kő láthatanná tette a szenvedő arcot is; a következő pillanatban nem látszott már csak a fehér magas homlok, az áldozat hangja tompává változott s a kőműves lábánál ott hevert az utolsó kő.

Bornemisszáné kiszakasztá magát az őt tartó katona körmei közül; reá rogyott és elfödte testével az utolsó követ; gyermekeit sem lehetett visszatartani többé, belefogództak a kőműves karjaiba; esdekeltek a kegyetlen Óvári előtt; hiában!

— Bornemissza! — kiálta az idegen csaknem kétségbeesett hangon — Bornemissza add meg magad, im családod itt hal meg lábaidnál!

De Bornemissza semmit sem hallott többé.

Bornemisszánén az örület jelei mutatkoztak. Gyermekeire hagyta az utolsó követ s reá rohant a kőművesre, hogy megfojtsa; félholtan vitték el onnan.

Julia is reá borult az utolsó köre; de a lelki rázkodás és tulzott erőfeszítés

végkép megtörték erejét; eszméletét elvesztette s hullaként nyult el ott fehér köntösében, mintha a tenger hányt volna habtajtékot az utolsó kőre.

Az idegen küldött nem nézhette tovább; a vad katonák félre fordíták a látványtól szemeiket: de Óvári elvitette az alélt leányt s a sikoltozó gyermekeket.

A mint az utolsó kő is betéteték, egymás szemébe néztek a végrehajtók s bizonyos páni rettegéssel a legsietőbben hagyták oda a pinczét, utánok rémesen hangzott a tompa hangú szent ének.

* * *

A kolozsvári úton sebesen száguldott előre két lovak

Boesckay Endre és Józsika János voltak ezek, kik Bornemissza ítélete számára felfüggesztési parancsot eszközöltek.

Szembe találkoztak a fejdelem első küldöttével s baljós hangon kérdék tőle: mi újság Gyaluban?

Ez a fejedelmi parancs hátiratát mutatá, mellyen ez állott: „végre van hajtva.“

Az idegen mindent elmondott s a lovakok lovaikat végig sarkantyuzva értek a várba; ott legelőbb is a várpinczébe szaladtak le, — de a szent zoltár nem hangzott többé!

IV.

A tanácsurak elvesztének okaiul a hír különösen két férfiút jelölt ki s e két férfi: Józsika István és Boesckay István, Endre nagybátyja és nagyváradi kapitány.

Tehát vége! . . . Mi kell több? Kolostor lehet lépeső, de talán lépeső sem kell, — a hervadás gyors, egyenes utain meg fog jelenni a nélkül is a halál. . . . Miként adom tudtára? . . . már másodszor, . . . az ég nem mérte föl egy gyenge nő erejét és sokat, igen sokat rakott vállaira s ki tehet róla, ha alatta össze fog roskadni? . . . Irni, igen irni fogok neki, . . . Isten látja lelkemet a személyes viszontlátás talán egyenes öngyilkosság volna!

Épen írószerei után nyult, midőn az ajtó csöndesen megnyílt s azon Boesckay Endre közelgett a háttal ülő felé.

Az ifjú borus arcczal lépett be a gyászos családkhoz, de később gondolá, hogy ha ő is bús lesz, majd még jobban elfogja őket keseríteni. Azért vidámságot erőltetett magára s föltette magában, hogy Juliát megfogja lepni. A beteg anya csendesen szunnyadt egy berugó hálófülkében, mellynek függönyei le voltak bocsátva.

Endre lábujjhegyen lopózkodott a leányka háta mögé s midőn az épen a megszólítást: „Édes Endrém!“ irná, — hátulról gyöngéden befogta szemeit.

Julia fölismerte a kezeket. Hisz ki lehetne más: a kis Mari? . . . annak csak egy parányi kezeckéje van, vagy Kálmán? . . . Az nem érné föl.

Első pillanatban az öröm lepte meg szívét, aztán arra gondolt, a mit épen irandó vala. Ezek miatt úgy megrémült, hogy egy hangos idegrázó sikoltással eszméletlenül rogyott az előtte álló asztalra.

A sikoltásra fölrettent Bornemisszáné; a cselédek pedig rémülten rohantak a szobába.

Nem sokára az egyik kereveten feküdt az eszméletlen leány, s a nőcselédség és hirtelen hívott orvos mindent elkövettek, hogy magához hozhassák.

Boesckay sokrészben magát vádolta Juliája bajáért, azért nem volt képes eltá-

vozni a háztól, hanem ott sétált a másik szobában, minden kimenőtől kérdezve, hogy jobban van-e, eszmél-e már? . . . Midőn aztán tudták vele, hogy Julia magához tért és jótékony álom nyomta el, ő is be mert menni virasztani beteg kedvese mellett.

Éjfélfelé járt az idő, midőn Julia fölserkent s felnyitva nehéz selyem pilláit, átható tekintetet vetett az előtte ölé Boesckayra.

Kivülök csak az orvos és Bornemisszáné voltak a szobában.

Boesckay kezét nyujtott halvány mátkájának, s forrón szoritotta az oda engedetteket ajkaikoz.

Julia e közben mindinkább kezdett eszmélni, s egyszerre — a lovag nagy meglepetésére visszarántotta kezeit, s az ajtóra mutatva megszólalt:

— Távozzék Endre! az égre kérem távozzék; a mi szövetségünkön átok, atyám átka fekszik!

Endre azt gondolta, hogy szegény még mindig lázas álmait folytatja.

— Julia! — mondá — az Istenért nyugtassa meg magát, legyen csendesen, az egész csak lázálom.

— Kérdezze meg a legutolsó utcai gyermeket, hogy ki volt oka a tanácsurak kivégeztetésének, s két nevet fognak említeni: „Józsika István és Boesckay István!“ És most megértett . . . távozzék, eddigi ittléte is vétek már.

— Az Istenért! — kiáltá esengve a lovag — ne öljön meg egy — s ha szeret — két szívet egyszerre . . . az átok szavai nem illethetnek engem, Boesckay István nem volt részese a kivégeztetésnek . . . Kegyed nem szeret engem . . .

— Elég elég! — sikoltá a szegény leány, s viszont párnáira hanyatlott; a szemrehányás attól, kiért élete és halála között alig pár lepergő gyöngyöt számított, el nem ismerése a fájdalomnak, melyet érzett, olly bántólag hatottak lelkére, hogy többé nem volt képes szólni, s csaknem rémes arczezal mutatott az ajtóra.

Boesckay keserve s a szív legmélyebb fájdalomával ragadta fel kalapját.

— Még egyszer fogok — mondá — e küszöbön átlépni, midőn szavaim igazságát bebizonyítom, aztán soha soha többé!

Julia egyik ájulatból a másikba esett, az orvos el nem mehetett ágya mellől reggelig.

* * *

Pár év mult.

Julia csaknem félévig volt ágyban fekvő beteg. Anyja mind végig szenvedőleges lelki állapotban maradt; voltak percei, melyekben a fájdalom nyomta el s melyekben egészen értelmesen tett és beszélt, de a következőben viszont zavarva lón a lélek munkássága; nem ismerte többé gyermekeit; elméje rémes képeken tévelygett, szóval: nem vala képes egy család anyjának, annyival kevésbbé atyjának is lehetni.

E körülmény döntötte el Julia sorsát. Ott látta kórágya körül elhagyott árva testvéreit: a serdülni kezdő Máriát s a már növelést igénylő kedves fiukat. . . Ez határozott; lelke megkapta az iránytót, még pedig az erélylyel egyszerre.

— Igen — mondá elhatározottan, — a sors pályát mért számomra, célzt tett előmbé . . . nekem élnem kell! Élnem az én kedves kis Máriámért, ki ugy ragaszkodik hozzám s élni egész családjunkért, melly egyedül bennem vetheti bizalmát!“

E percztől oltá az ifjuság is erővé tette hatalmát s nem több mint egy hó alatt oda hagyta ágyát; három alatt már arca rózsái is visszatértek.

Ott ült naphosszat a kis Mária mellett himvarrásokra és bogokra tanítva őt; gyakran Kálmánt is elővette, ki óráhosszat baktatott a lába előtti zsámolyon, hol hol kedvvel kedvetlenül kiabálva a kis és nagy betűket.

Végre gondoskodott, hogy a fiuk iskolába járjanak; rendbe szedte a család javait illető számadásokat; s végre rendezte a ház gazdasszonyi ügyeit.

Mind ez sok apró örömet okozott neki — s mi legnagyobb nyereség volt — kevés időt hagyott a gondolkozásra.

Egy év alatt minden a legszigorubb rendben volt; gazdasszonysága, háztartása példabeszédessé vált az országban.

Eljöttek az első családok ifjai, s lábaihoz rakták a szép leánynak birtokukat, hódolatukat: de Julia, mint házi nő és anya fogadta őket s a békétleneknek tréfás, de neki oly sajátosan álló mosolyal mondá:

— Legyen ön türelemmel . . . Máriát számára növelem.

Igy érte el Julia a 19-ik évet. Termete s egész alakja tökéletesen kifejlett; magas karsú növését atyjától öröklé, de a méltóságos tartást, melly sokatjelentő arcához, tüzes szemei, gazdag hajfürtjeihez oly jól állott, közelebbi körülményei: a szünteleni parancsnokság adák.

Egy őszei napon kis mezei jószágoskáján találjuk az egész családot. A lakóház beesett a kert a közepére s körülötte virágbokrok és gyümölcsfák zárták el a kilátást.

A friss falusi lég még magára Bornemisszánéra is üdítőleg hatott; a gyermekeket pedig épen nem lehetett a házban tartani, mindig kint futkároztak a kertben, csak ha megéheztek tértek vissza ismét játékaikhoz.

Szép holdvilágos est volt; a harmateseppek gyémánt darabokként csillogtak a fákon. Bornemisszáné a föltaszított zöld zsalus ablak előtt ült; Julia a gyermekek tejnemüből álló estebédjét osztá ki.

A kert főútján lódobogás hallatszott.

— Bizonyosan a lovasz tért meg — gondolá Julia s az osztozkodást folytatá.

Egyszerre azonban könnyű lépteket hall s előtte áll Bocskay Endre.

— Endre! — sikoltá a leány s mindent kihullatott kezéből; egész testében remegni kezdett.

— Valóban én vagyok kisasszony — mondá a nemes tartású lovas, Juliának egy pergamentet nyujtva át — megigértem volt, hogy még egyszer megfogok jelenni szavam igazságát bebizonyítandó. Im fogja kegyed és olvassa.

Julia reszketve bontá szét a esomagot. Egy pár sor volt ez Józsika Istvántól, lefejeztetési órája előtt (melly az év ugyanazon napján történt, mellyen a tanácsurak kivégeztetését eszközölte) Szathmárról adatolva, mellyben bizonyoságot tesz, hogy a nemesek elítélésében Bocskay István semmi tényleges részt nem vőn, sőt igyekezett büntetésöket számüzetés vagy valami egyébbé változtatni.

Julia arca fölgyult az örömtől s bár a mult emléke búfelleget vont homlokára, ragyogó szemei hálát látszottak mondani a szerelem istenének.

— És most — mondá a lovas — Isten vele Julia; győződjék meg, hogy emlékét szivemből soha semmi sem lesz képes kiirthatni!

Ezzel a terem ajtajához közelgett.

— Endre! — kiálta szerelemtől rezgő hangon a leány.

Bocskay a kilincsre tette kezét.

— Endre! — sikoltott a kétségbeesés hangján Julia.

De a lovag a kielégített hiúság büszke örömeivel tárta fel az ajtót s lovára vetve magát elszárguldott.

Julia még egyszer kiáltá Endre nevét, s azzal összeomlott a terem padozatán.

Megmondjuk mi sértette Boeskayt? Különös játéka az érzelmenek, mely lelkét adná a szeretett életéért, de nem bírja megbocsátani, ha az érette nem szenved... önző lelkünknek roszul esik, ha szerelmünk elvesztésével, kedvesünk a kétségbeesésen, vagy halálon kívül más menedéket talál föl, vagy sorsával kibékülni látszik! Ő halvány beesett arcot várt, s fájt neki, hogy viruló szín, állandó egészségben állott elibe Julia!...

— Ah! — mondá a mezei laktól távoztában — minő hazug a hír! azt mondták hervad, s a legvirítóbb színben látom... soha sem is szeretett, s ha csakugyan sértene hiúságát mostani távozásom, hadd szenvedjen, .. vagy kérjen ő is kétszer, mint a hogy kétszer és hidegen birta kezét megtagadni tőlem!

Ezeket mondatá Boeskayval sértett hiúsága, de Isten tudja mi bántá a szegény lovat, talán fáradt vagy nem evett?... elég az hozzá, mind lassabban lassabban kezdett menni, s gazdája csaknem lehetett oly kegyetlen, hogy üsse, nógassa?!

Lépést ment tehát és mind kedvezőbb szempontból kezdé felfogni a dolgot. Már emlékezett reá, hogy Julia kérőleg tekintett utána, hogy két izben hívta, s mintha lóra ültében valami kétségbeesett sikoltást hallott volna!

Ez utolsó körülmény végkép elragadta lelke nyugalma s már épen vissza akart fordulni, midőn egy vágató csatlós érte utol, ki lelkendezve kiáltott reá:

— A nagyasszony azt izeni, hogy ha lelke van nemzeti uramnak, térjen vissza, mert Julia kisasszony mindjárt meghal!

Haj rá! a szegény ló nem volt kimélve többé; a sarkantyú vérig zsuroolta oldalát s a lovag mint mesés szellem röpi előre a holdvilágos éjszakában.

V.

A többit el is hagyhatnók.

Julia magához tért, de egykori láza megújult s sokáig kellett őrzenie ágyát.

Most azonban nem tarthatott oly sokáig; ép, egészséges teste és lelke könnyen megvívta a kóranyaggal.

Aztán Endréje virasztott mellette!

A láz-álmak sokat megfejtettek Boeskaynak, mi eddig ismeretlen volt előtte s a mi még kétsége lett volna eloszlaták a lábbadozó kedves beteg szavai.

A farkasutcai történeti nevezetességü templomban boldog párrá füzte őket a lelkész.

Bornemisszáné sebein is hegesztett az idő s bár nem egy keserű év következett még, a később következő derék fejdelmek alatt viszont fölvirágozott a család.

* * *

De Bornemissza János mély álmot alszik s Józsika kivégeztetése nem költi őt föl halottaiból.

Az elhervadt virág nem támad többé föl, csak illatja érhet örök időket a légből. A 'töredezett nádat' csak az úr keze állíthatja helyre! A földön nincs kárpótolva semmi...

Kell lenni örök életnek, kell lenni egy más világnak is!

SZINMŰIRODALMI LEVELEK.

SZILÁGYI VIRGILTÓL.

III.

(Vége.)

Menjünk egy más világrészbe, mely sokkal ifjabb, sokkal későbbi a többinél. Az Amerikában talált benszülöttek között legildenyesebbek voltak kétségtelesen a peruiak. Az ipar, a tudomány és művészet virágzott Peruban. Raymi ünnepe, mely a nap tiszteletére évenként kilencz napig tartott, megjelent a király inháival, kurakáival, tábornokaival s főtisztviselőivel a legfényesebb ruhában és fegyverzetben; különféle a származásra s tettekre mutató jellényekkel. Az áldozat egy drámával kezdetett, s a legelőkelőbb inka lépett fel nehányad magával. Az áldozatot lakoma követte.

És — mi eléggé bizonyítja, hogy a perui színügy fejlődésére a chinainak hatása nem volt — a rendes színészek nagy tiszteletben állottak. Amautik, azaz bölcsék irták a drámákat, mely vagy a közdolgokra vonatkozva győzelmeket, diadalt festett, vagy a magánéletből meritett komikai tárgyat.

Igy talála ezt az európai felfedezés, és a rabszolgaságba hajtott peruiak még sokáig emlékeztek a raymi-ünnepekre, sőt gyakran felujtították azt a nap tiszteletére, s illy alkalommal, ha szerét ejtheték azon szomorujáték is színre hozott, mely a kecskészségre áttért indián Lilipetto által elárult, s Pizarro által kivégeztetett utolsó Inka Atabalipa esetét tárgyazza.

Egy-kél vonás még a görög dráma legelső koráról.

Régi iroknál egy illy forma történetke fordul elő. Az atticai szőlőhegyeken sok kárt és nagy pusztításokat tettek a kecskék, és egyszer közülök Ikariának egy lakosa lenyilazván egyet, Bachusnak áldozá. Szomszédai részt vettek a tényben; énekeltek, táncoltak, vigadtak a boristen tiszteletére, s az áldozat és ünnepély évenkénti szüret idején szokássá vált.

Egy olasz író a tragoedia szót is innét származtatja. (*τρογη* = szüret, s abból *trigodia*) Ennyire nem megyek, s habár meg kell engednünk, hogy az elmondott történet mese is lehet, de a régi hagyományok kétségtelessé teszik, hogy egy illy szüreti ünnepélybe több változatosságot hozandó a sicioni Epigenes episodokat szavalt Bachus tiszteletére, s az episodok közé csakhamar egyéb mulattató tárgy is felvétellett, mi leginkább megtörtént események felelevenítésére vonatkozott.

A hatvanadik olympiádig semmi különbség sem volt vig és szomorujáték között.

Thespis, kortársa Solonnak, tisztább s helyesebb esztetikai fogalmakkal fogott a drámairáshoz, s kizárólag szomorujátékok készítésére fordította erejét. Phrinikus a drámát Athénbe vitte a hatvanhetedik olympiád körül, és ha tekintjük a dráma akkori állapotát, lehetlen tőle a magasabb szellem elismerését megtagadni. Egy szomorujátékában nehány sor fordult elő annyi igazság tartalmával, s annyi erélylyel nyomatékkal és harczi tüzzel szavalva, hogy őt az athéneiek rögtön a hajóhad vezé-

reül választák, úgy gondolkozáván, hogy a ki így tud beszélni a hadi dolgokról, az bizonyára ért is ahoz.

Epigenes, Thespis és Phrnicus új fényt kölcsönzött a drámának. Még nehány lépés a fejlődésben, és jött Aeschilus a szomorujáték sajátképeni teremtője, új pályátörve lángeszével...

Hetruria műveltsége megelőzte jóval a romait, mint Assyriájé a görögöt. Muratori, Maffin, Gori nyomozásai még a múlt században kétségtelenné tévék amazt és Lajard a legújabb időkben meglepő felfedezéseket tőn erre nézve.

A dráma fejlődésére is deritenek némi világot e népeknél a történeti emlékek, s annyi bizonyos, hogy az etruskoknál, ez egykor hatalmas és művelt népnél már a római műveltség korszaka előtt el volt választva a vig- s szomorujáték, s a legelső drámai művek szinte vallásos tárgyakkal foglalkoztak.

A hol csak biztosan elvezető nyomokra akadunk, mindenütt ugyanezt tapasztaljuk.

Lassanként aztán a vallás szolgálai elváltak a néptől, fénynyel igyekeztek magokat körülövezni, s erre nézve legelső szükség volt, hogy az ügyet, mellyet szolgálnak minden más világi dolognak föléje emeljék. A költő kénytelen lón a valláson kívül eső tárgyakra fordítani figyelmét. Az életből olly dolgokat vitt a színpadra, mellyek nevezetes egyének által hajtattak végre, s nagyobbyszerű változásokra vonatkoztak az országos ügyekben. Kiemelték azt, mi e dologban jogtalan, helytelen és nevetséges, és a színház ez iránynál fogva erkölesképző intézetté kezdett alakulni.

A nemzeteknél végre a népesség szaporodott, és szaporodott ez által az érintkezési viszonyok különbözése. Ez a műveltséget mozdította elő. Ezzel a gazdagság emelkedett, s megsokasultak az életszükségek. Új igények és új bajok!

És a színpad mint köz-erkölesintézet segíteni kíván a bajokon hatása által; behat az új társadalmi viszonyokba, s nem egyszer a törvény megszorító közbelépését idézi fel maga ellen beavatkozásai által. De a szellem nem nyugoszik, a megszorítások nem sülyesztik tétlenségbe, hanem inkább ösztönt nyújtanak a teremtő erőnek újabb viszonyok kutatására, s — tovább fejlődik a dráma sokoldalúsága.

A dráma általános fejlődése ez. Bárminő alakja legyen a különböző fokozaton, a különböző életviszonyokhoz képest; de megegyez a közös vonásokban, meg abban hogy tárgya mindég és mindég az élet, s célja művészi kézzel a színpadra állítani azt, nem úgy mint lenni kellene, hanem úgy a mint van.

Igy a kiindulási ponthoz jutottunk ismét.

Dobsa színműveiről tüzetesen, legközelebb.

TARKA KÉPEK.

IRODALMI ROCOKÓK.

A p . . . collegium egyik tanárja 1793-ban olly szerencsés volt, hogy tanítványai között, eklezsia, zenészet, s czéhek képviselőivel azonos nevéek gazdag kiadásban találtattak. Egy magányvizsgálati reggelen kedve kerekedik a kedélyes tanárnak, kiválogatja a catalogusból a legfurcsább nevéeket, és sorra kérdezetgi.

1-ör Az eklezsiái tagokból: Pap, Mester, Kántor, Seprő, Harangozó, Deák nevű tanítványait. A hozzájuk intézett nehéz kérdésre egyik sem tudván közülnök megfelelni, a professor mosolygva ekkint nyilatkozott: Az egész eklezsia nem ér egy babot!

2-szor A muzsikai chórusból: Hegedűs, Énekes, Dudás, Trombitás, Czimbalmos, Sipos és Dobos nevűeket. Ezekről sem nyerhetvén biztos választ, neki tüzesedett, és haragosan így kiáltott feljök: Az egész banda nem ér egy fűzfa sipot.

3-szor A mesteremberekből: Kovács, Lakatos, Bognár, Asztalos, Kerekjártó, Csizmadia, Szabó, Gombos és Fésűs-öket. A kitűzött problema itt is megbukván, e szavakkal illeté őket: De már látom hogy a mesteremberek ezéhei is csupa kontárokból állanak!

„Egyébiránt Domini Praestantissimi! javaslom, hogy valamint az eklezsiái és muzsikai chorus; úgy a mesteremberek ezéhei is a délutáni praelectióra okosabb készülettel jöjjenek fel; különben ha akkor is rosszul találják magokat forgatni, nem csak egyházi beneficiumaiktól, hanem muzsikai szerszámaiktól és dolgozó műsereiktől is meg fognak fosztatni; sőt az examen végeztével kiadandó iskolai testimoniumjaik hátára nagy betűkkel e fog irattatni: Scholasticum Dip-Ló-Ma.

EPIGRAMMOK. 1795-ből.

A mécs.

Többnyire mécs mellett készült Cicero sora hajdan,
S mécs munkája, aranybecsbe kelő remekünk;
Most pedig a viasz és fagygyu gyertyák szüleményi
Röpkedvén, kérdés: nem ragyogó vasak-e?

Az erdélyi guberniumnál ügyvédi vizsgálatra megjelent jurátushoz többek közt illy kérdést intézett censorai egyike:

— Domine! mellyik a longae litis, és mellyik a brevis litis causa?

Felelet: Longae litis causa az, midőn a méltóságos X . . . ház ellen indít pert egy erdélyi szegény nemes ember; — brevis litis causa pedig az, midőn a méltóságos X . . . ház indít pert egy erdélyi szegény nemes ember ellen.

Verbőcezi törvénykönyvének szellemével nem járt ugyan karöltve e felelet, az elmés juratus azonban „satis“t és tūrhető calculust kapott.

Kétszáz esztendő s perbeli állapotának szorgalmazása végett látogatni akarván a cliens táblabíró egy főurat, a délelőtti órákban elküldi inasát az illető nagy ur udvarába azon kéréssel, ha vajjon teheti-e már látogatási tiszteletét.

Az inas következő válaszzal érkezett vissza:

— Bizony még nem indulhat oda a tekintetes ur, mivel a nagyságos ur még fers hlag ba vagy on. (Hivatalos igazság szerint s hla fro ck ot kellett volna a a feledékeny sujtásos legénynek mondanja).

N. N. ügyvéd elküldvén inasát a szolgabíróhoz azon izenettel, hogy a Citatoriára szolgáló Albákat méltóztassék hozzája küldeni, az inas ekkint fejezte ki magát:

„Az én uram elküldött engemet a tekintetes szolgabíró urhoz, hogy azokat a citromokat és almákat nesajnálja elküldeni.“

A szolgabíró elértvén a dolgot, átadott egy perféle iratsomagot az inas kezébe illy szóbeli melléklettel:

„Im ám általküldök a kigyelmed urának egy pert; törülje ki a laistromból.“

A hazatérő inas illy repertumott vitt urának:

„A citromokról és az almákról hallgatott szolgabíró ur; hanem ezt a pert küldi, hogy törülje ki tekintetes fiskális ur a klastromból.

KÖZLI BERNÁT GÁSPÁR.

V I D É K I S Z E M L E.

K o l o s v á r, jan. 14. A kis városban átkozott unalmasan telnek a téli estvék, mert nagy a hiány a társaséleti örömeinkben, ezen egyhangú életnek egy kis változatoságot adandó, beszánkáltam a napokban Kolozsvárra; alig értem be, az idő meglágyult, a hó hirtelen elolvadt, mint többnyire legszebb reményeink, és én benrekedtem; de ez érdekes fogság volt, mert csupa unalomból is élveznem kellett. Csak e környülménynek tulajdonítsa az olvasó hogy vidéki ember tollából olvas kissé terjedelmesebben a fővárosi társaséleti mozgalmakról, mert azok a kolozsvári tudósítók restecskek; kikapom kezökből a tollat hogy mulasztásukat pótoljam, s főleg a színészeti ügyekről, a nemzeti színházi lapba írassak, melly az erdélyi nemzeti színház érdekeit is kell hogy képviselje.

A mint megérkeztem a folyó évre szóló színházi zsebkönyvet nyomták mar-komba, mellyből megtudtam: hogy a kolozsvári nemzeti színház ügyeinek vezetését az országos választmány vette át, melly 4 személyből álló igazgatóság által kormányozza az intézetet ideiglenesen, kik g. Bethlen Miklós, Pál Sándor, Csehi Sándor és Károlyi Lajos — az utóbbi színész, ki a nevezett gróffal együtt inkább az intézet szellemi, a más kettő gazdasági és pénzügyeit vezeti. — Az új igazgatóságról sok jót hallottam, mellyekről személyesen is meggyőződhetni, örömeimre szolgált; mert úgy látszik mindnyájan szakértő lelkes ügybarátok, kik az intézet nem csak szellemi de anyagi jóllétére is áldozat készséget és minden buzgalmat fordítanak. A mint a színházba léptem, kellemesen lepott meg, a jó, mondhatni pompás világítás; nem kell ezután még az ösmerőseknek is szemüveggel nézni hogy egymásra ismerjenek, mint hajdan az üzérkedő haszonbérnök igazgatók korában; nem is borsódzék hidegtől a hátunk, mert a művészi felhevülésen kívül alkalmas fűtők is melegítenek a téli időszakban. A szellemi vagy beléltre nézve sok üdvös intézések tétettek, a legujabb színdarabok folytonosan érkeznek Pestről, s legközelebből az igazgatóság olly terv kivitelén fáradozik, mi által lehetővé váljék az új daraboknak előszörre színre hozása Kolozsvárt is. Továbbá több jeles tagok visszaszerzésén kívül sikerült az igazgatóságnak megnyerni Szatmári Laczkóczinét is, ki jelenleg folyamatba lévő vendég-szereplései bevégezése után, a színház rendes szerződött tagja leend.

Január 10-kén láttam őt „Marianna“ czimű francia színműben fellépni, olly

jól játszott, mint évekkel ezelőtt midőn láttam, egykori kedves csengésű hangjának még mindig birtokában van, szavallata szabatos, arc- és tagjátéka minden árnya la-
taiban jellemző. A czimszerepet adá; a fájdalom és öröm érzelmeitől hányattott kebel
minden indulatit vele együtt éreztük, pedig e darab a gyengébb franczia művek közé
tartozik; Károlyi mint mindég, úgy most is jól fogta fel szerepét, ő lelkiismeret-
tes buzgalmu derék színész. I. Lendvai nak iparkodása ellen sines kifogásunk,
csak szavallatán, indulat kifejezésein van még simítani való, egyébiránt tag- és arc-
játéka jó, s mindég szabatos.

Jan. 13-kán „Egy pohár víz“ Scribe ösmeretes hatásu páratlan vigjátéka ada-
tott; a hányszor Kolozsvárt megfordulok, mind annyiszor a pohár vizet kell élvez-
nem, mintha csak tudná a repertoirt készítő hogy: ich war 2 Jahre in Graefenberg,
és én nem bánom, mivel abban mindég újabb szépségeket fedezek fel, melly nem
csak egy történetileg hiven talált korrajzot, de ép jellemeket is tüntet előnkbe. La cz-
kócziné Marl Borough hercegnő szerepét adá, mellynek a kellő művészi jellemet
és tekintélyt megadni, Jókainén kívül csak Laczkócziné képes színésznőink kö-
zött, szavának minden hangja, testének minden mozdulata, még csak legyezője len-
dítése is művészi volt. Méltó helyen állott mellette Szabóné, mint Anna királyné,
ki a jószívű, s minden női gyöngédséggel bírő királyné szerepét adta. Abigail-t Ro-
nainé személyesíté. A férfi személyzetből csak Ronainak volt alkalma magát ki-
tüntetni Bolinbrok szerepében, játéka ellen csak azon kis észrevételünk, hogy sze-
repe ármányos oldalát igen élénken szinezé, holott az egy diplomata finomságába
van burkolva, egyébiránt azon hetyke fitymáló modort, mint a vidéki színészek leg-
többje nem sajátítá el, e szerepben s ez az oka, hogy nem tetszett annyira, mint
többi elődei az, inkább szaggatottság mint azon elmés simaság ömlött el játékán.
If. Lendvai Mosham szerepében megint igen sentimentalis volt.

Egy dalmű előadásán is jelen voltam; jan. 11-én Mártha adatott Flotowtól.
Az említett játéksorozat a pesti mintájára látszik készülnök lenni, mert mintegy 5
nappal ezelőtt ott ugyanezen művek hozattak szőnyegre, vajha a művészi tökélyben
his, mintegy önkénytelenül követhetnők a jó példát. A czimszerepben Szerdahelyi Nelli
eleskdedt; nem hiszem, hogy jobban szeretnének énekesnőt valahol, mint Kolozsvárt
Nellit; mondják, mert leány, mert jobbat nem láttak, én mondom mert megérdemli.
Folinus Lionell szerepében szünni nem akaró tapsokat aratott; művészi hanghordozása
kellemes tenora s érzésdús éneke méltán ragadá el a közönséget. Stöger mint Plum-
kett a legjobb szerepfelfogást tanusítá; ritka terjedelmű, kedves bassus sajátja, s e
mellett arc- és tagjátéka tökéletes s mondhatni minden társai között legjobban mar-
quiroz. Kazvinczki mint lord Tristian hasonlóan jó volt, s a karszemélyzet is jobb
mint máskor; egyedül Mártha barátnéja Farkas Pepi volt kissé készületlen, egész
hangmeneteket elhagyott, pedig ő ügyelni szokott s különben sokra haladott.

Jan. 12-én volt az első álarczos tánczvigalom 5 év óta, mellynek jövedelmét
a színház alaptökéje gyarapítására ajánlá fel a bérlő, szép közönség, ügyes álarczok-
ban, jó zene, izletes étkezés voltak egyszerre élvezhetők e vigalomban; engem leg-
inkább meglepett az ujonan szervezett, diszitett és butorozott városi tánczterem s
azon nagyszámú közönség a főbb ranguak osztályából, mellyet együtt látni már el-
szoktunk volt, fiatalabb delnőink közül sokan most láttak először redouti tánczvigal-
mat; a szünidő alatt a színházi férfi-dal-személyzet kardalokat énekel; Pongrácz egy
pár eredeti darabját megható lelkesedéssel játszá, — s bár mennyire lelkesite tánczra

ropogó
szini üg
M
nyek fo
lett vo
áldozat
kinek j
pult es
sedése
nám, v
lyedő h

*
stüket. I
radjon.
erősebb
kifizette
lyival h
tes a n
sajtó ny
sajnosab
megtáma
ket átalá
kivétel n
feltessz
semmi e
azok, ki
becses la
mával. I
már me
elérni.

*
működik
helyzi ez
zatához
mind az
grótot át
zatra kés
ismeret g
Miklós,
zet rende
kozik leg

ropogós csárdásaival, a sűrűség miatt lehetlenné vált a táncolás; mindenesetre a színi ügy iránti lelkesedésre is mutat a közönség illy szépen mutatkozott részvéte.

Mint biztos kufőből hallám, a színház jövője biztosítása tekintetéből részvények fognak kibocsáttatni, mellyeknek csak kamatja fizetendő, a terv mult szombaton lett volna az országos választmány eleibe terjesztendő, mellynek élén hogy olly áldozatra kész lelkes hazafi áll, mint gr. Miko Imre ő excája, dicsőségünkre válik, kinek jellemében a hazafi, buzgalom, jó tapintat, a viszonyok helyes felfogásán alapult eszélyesség, tevékenység egyesülnek; hogy fajunk anyagi és szellemi tökéletesedése mennyire szíven fekszik, példákat hozhatnék fel, ha szerénységét sérteni akarám, vajha a jó példát követnék bűnös csüggetegségbe vagy tétlen lethargiába sülyedő hazánkfiái.

M. M.

BUDAPESTI HIREK.

* * Nemzeti színházunk ügyei még mindig nem érték el végleges befejeztetésüket. Igazgatóink mindent elkövetnek, hogy drámánk jelen szervezetében megmaradjon. A közönség általános részvéte nyilatkozik mellettük. De minden indokoknál erősebbek a számok, mikből kitűnik, miszerint tavaly a dráma nem csak teljesen kifizette magát, sőt hasznot hozott, és ha jelen szervezetének felbontásával a tavalyival hasonló működésre képtelenné tétetnék, jövő színházi évben igen nevezetesen anyagi károkat kellene az intézetnek szenvedni. A közönség és a napi sajtó nyilatkozatai örvedetes reményt nyujtanak drámánk jövőjére nézve. Annál sajnosabban kell tapasztalnunk egy magyar lapnak drámánk ellen intézett ismételt megtámadásait, mellyekben azt egyenesen silánynak nevezi s legjobb művészeinket általánosan azzal vádolja, hogy kész akarva rosszul játszanak, és a közönséget kivétel nélkül bosszantják. Szerkesztő társunk tiszteletreméltó jellemét tekintve, feltesszük róla, miszerint nem is gyanítá, minő hatást fog elérni bírálójának ezen — semmi esetben sem való — tudositása, hanem annyit megsúghatunk neki, miszerint azok, kik drámánk létezését nem ohajtják, örvedetes okiratul hozzák fel eddig is becses lapja illető számain; bizonyítván, hogy íme a dráma silány, tehát le a drámával. Íme a színészek a közönséget bosszantják tehát püsztuljanak.“ Ezen vád már megtörtént és nem hisszük, hogy tisztelt collegánk ezt a czélt akarta volna elérni.

* * A kolozsvári nemzeti színház igazgatósága valódi erélyes buzgalommal működik az intézet megszilárdítására. Gróf Mikó Imre, ki honfi büszkeségét helyzi ez általánosan kegyelt intézet emelésében, erélyes kézzel nyúla annak kormányzatához s működésének nyomai eddig is észrevehetők mind a színház belsejében, mind azon érdekeltségén, melly az erdélyi közönség keblében támadt, kik a derék grófot általános bizalommal látják ez intézet élén s e bizalom folytán minden áldozatra készek, miutan a nemes gróf ismert jelleme kitartó buzgalma és tárgyavatott ismeret gazdagsága ez áldozatok sikerét biztosítja. Pártfogása mellett gróf Bethlen Miklós, Pál Sándor, Csehy Sándor és Károlyi Lajos színész vezetik az intézet rendezését. Leg újabb tudositások szerint az igazgatóság a drámát szándékozik legmagasabb kifejlésre emelni s e czélből itteni megbizottjainak meghatalma-

zásokat adott, hogy a pesti nemzeti színháztól elbocsátandó (?) művészeket a kolozsvári színház számára az ittenihez hasonló fizetéssel megszerezzék. Még van reményünk, hogy e tekintetben nem leszünk kénytelenek a kolozsvári színháznak gratulálni.

> Kothe emléktanár befejezve előadásai sorát, Grätzen át Triesztbe utazott. Fővárosunk köreiből még távozta után is a beszédtárgy egyik kiegészítő részének előadásai szolgálnak anyagul. Valóban nem mindennapi jelenet egy egész rakás elmondott szót, nevet, verset egyszeri hallásra előlről végig aztán meg vissza, aztán keresztülkasul hiba nélkül utánmondani. Kothe urnak mi is bámulattal hódolunk; hanem most már az a kérdés merül előtünk fel, hogy az, miben Kothe úr annyira kitűnik művészet-, tudomány- vagy mesterség-e, avagy tehetség? Mi azt mondjuk, mind a négy. Nagyobb kérdés az, hogy Kothe úr tudományából mi haszon háromolhat az emberiségre? Hacsak annyi, hogy némelyek, a természettől ahhoz tehetséggel felruházottak, — a meghatározott mivelési szabályok alatt emlékeirejüket élesre kivenvén, azt pénzkereseti forráskép világszerte fitogassák: úgy nem nagy istenáldás nyugszik rajt. Ha ellenben mint rendszeres tudomány közhasználatává válhatik: úgy jótévő befolyása kiszámíthatatlan, főleg a mai korunkban is olly kifejlésnek indult tudományok mezején, mellyeket hogy valaki kifejlődésük színvonaláig fölérhessen: okvetlenül egy nagyobb terjedelmű emlékező tehetségre lesz szüksége.

> Nagy Ignác veterán írónk egyike, miután már mint önálló művek alkotója nem működik, mint kiadó akar irodalmunknak szolgálatot tenni, egyszersmind utat mutatva, mint kellessék ifju irodalmunkat gyámolni, ha abból egy szép jövő felvirágzását látni akarjuk. A mű, mellyet kiadni fog, s mellyre már az előfizetést is kihirdeté, ismert költőnk, Tóth Kálmán összeszedett költeményei lesznek.

> A „Leipziger Illustrierte“ ez idei januar 14-ki számában egy képet közöl, melly ábrázolja Ira Aldridgenak a pesti városi színházbanani felléptét!!! holott Ira Aldridge Pesten egyedül a nemzeti színpadon lépett fel.

> Slezák műlovarársasága Debreczenben olly forró pártolásban gyönyörködik, miszerint Slezák elhatározá ott egy tanyát vásárolni, arra egy circust építeni, állandóul letelepedendő. Ez mindenestre csak dicséző okirat a debreczeniekre — hanem most már az is illő volna, hogy végre egy állandó magyar szintársulat alapítassék, biztossittassék — kifogásnak, a fentebbiek után, semmi helye sem lehet.

> Lind Jenni — egy még eddig páratlan tettel irábé magát a számára úgy is nyitva álló hallhatatlanság könyvébe — hona elhagyatott népiskolái felemelésére 200 ezer frankot küldvén.

> A felejthetlen emlékü Ira Aldridge, szinte egy tettet követett el, melly után nevét, az emberiség érdekében csak hálásan említhetjük meg, egy megszökött, s újra rabságba visszakerülendett rabszolga-család kiváltására honába, Amerikába, tetemes összeget küldé.

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEO.

PEST, 1854.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

Épen most jelent meg s valamennyi itteni könyvkereskedésben kapható :

Erzählende Dichtungen

von

Johann Arany.

Aus dem Ungarischen übersetzt durch

KERTBENY.

Zweite Ausgabe! Leipzig 1854. 2 Bände 20 Bogen in 8-o, zusammen 1 fl. 48 kr.

Ezen, a mi jeles költőnk „Toldy“ és „Murány ostroma“-nak helyes fordítását igazolja már azon körülmény is, hogy két év alatt már a második kiadás lett szükségessé, s annak idejében az egész európai kritika, nevezetesen a német, angol és francia lapokban, örömmel üdvözölte e költeményeket.

Album hundert ungarischer Dichter.

In eigenen und fremden Übersetzungen herausgegeben

durch

KERTBENY.

Miniaturprachtausgabe auf feinstem Velin, mit Goldschnitt und reicher Deckenverzierung.
Dresden 1854, 35 Bogen nur 3 fl. 20 kr.

Ezen — Liszt Ferencznek ajánlott — Album tartalmaz chronologiai sorozatban, 1572 től 1852 évig, 100 költőtől 150 költeményt s toldalékban a 100 költőnek valamint a 15 fordítónak életleírását, a magyar szépirodalomnak bibliographiáját idegen fordításokban, több mint 400 költőnek. kiktől ezen gyűjteménybe semmi mutatóvány nincs felvéve, névsorát stb.

A következő még életben levő költőktől közöltetnek költemények és életleírások, u. m.

Adorján. — Arany. (4.) — Bajza. (2.) — Barna. — Beöthy. — Benőfy. — Bérczy. — Berecz. — Bernát. — Császár. — Czuczor. (7.) — Dienes. — Eötvös. (2.) — Erdélyi. (3.) — Gaál. (2.) — Görgey. — Gyulay. (4.) — Hiador. Iduna. — Kriza. — Lauka. — Lévai (2.) — Lisznyai (9.) — Losonczy. — Majláth. — Majthényi Flóra. — Matisz. — Medgyes. — Mentovich. — Pájer. — Pompéry. — Pongrácz. — Riskó. — Samarjai. — Sárossy. — Sujánszky. — Sükei. (3.) — Szalay. — Szász K. — Székely. (2.) — Szelestey (2.) — Szemere M. — Szemere P. — Szücs. — Tárkányi. — Tompa. (4.) — Tóth E. — Tóth K. (2.) — Tóth L. — Vachot. (3.) — Vajda J. — Vörösmarty. (5.) — Zalár. — Zichy A.

BIBLIAI TÖRTÉNETEK.

Az ó és új szövetségből és az apostolok cselekedeteiből. Kivonat gyermekek számára,

SCHMIDT KRISTOF

négy-kötetnyi bibliai történeteiből, **Farbmann János** által. Fordította

Czuczor Gergely sz. Benedeki rend pannonhegyi tagja.

8-adrét 170 lap. Kemény kötésben ára 30 kr. pengő pénzben.

A SZERELEM GYERMEKEI.

Regény **SUE JENŐTÖL**, fordította **GERŐ.**

Két kötetben 12-adrétben 370 lap, füzve, ára 2 forint pengő pénzben.

Pesten, 1854. Emich Gusztáv könyvnyomdája, uri-utca 8. sz.

DELIBAR

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS.

A DÉLIBÁB,

nemzeti színház-lap jövő 1854-ik évi folyamára.

Megjelenend e lap ezentul is szokott alakjában; szépirodalmi tartalommal a legjelesebb írók közremunkálása mellett, hetenkint egyszer, vasárnap, két sűrűn nyomtatott iven, finom velin papíron rózsaszín borítékkal.

Az első évnegyedben veendik tisztelt előfizetőink **Jókai Mór** legújabb historiai regényét „a Jancsárok végnapjait.” a második évnegyedben **Manlius Sinister** czimű drámáját.

Divatképeink a parisi moniteur de la mode remekművei lesznek ezentul is, melyeket a farsagon át mentül számosabban iparkodunk bemutatni.

Előfizetési feltételek :

Helyben : egész évre 12 fr.; félévre 6 fr. negyedévre 3 fr. p. p.

Vidékre postai küldéssel, egész évre 15 fr.; félévre 7 fr. 36 kr. negyedévre 3 fr. 48 kr. p. p.

Jelen boriték alatt minden előfizetési díjak elküldhetők s azokért egyenesen a szerkesztőség maga felelős.

Pesten, 1853. December 4-ikén.

a DÉLIBÁB szerkesztő és kiadó-hivatala.

(Szép-utca 1. szám)

ORSZÁGOS Nagy Naptár.

1854. évre: szerkeszté Jókai Mór.

ára:

1 for. 40 kr. pp.